

'KOM OP MAN, DIT IS DE ZEVENTIENDE EEUW!'

Spectaculaire film over Michiel de Ruyter

Eind januari ging *Michiel de Ruyter* in première in het Scheepvaartmuseum te Amsterdam.

De zeeslagen zijn zeker spectaculair: bulderende kanonskogels, krakende masten, rondvliegende houtsplinters en zeevaarders die in slow motion op het dek neervallen. Is de film een aansprekende geschiedenisles of zetten de filmmakers de geschiedenis te veel naar hun hand?

Lisa Oskamp is
redacteur van Kleio.

Volgens regisseur Roel Reiné moest *'Michiel de Ruyter'* een spectaculaire Nederlandse speelfilm worden met een enorme emotionele lading, dé speelfilm over de Gouden Eeuw en onze grootste historische held.¹

Het verhaal begint met de Slag bij Ter Heijde (1653) waarbij admiraal Maarten Tromp om het leven komt. Zijn zoon Cornelis denkt hem op te kunnen volgen, maar het is Michiel de Ruyter, een Zeeuw zonder adellijke titel, die wordt aangesteld als opperbevelhebber van de Nederlandse vloot. De Nederlandse Republiek zit op dat moment midden in haar bloeiperiode. Nederlandse schepen varen de wereldzeeën over en er wordt veel geld verdiend met de handel. Dit maakt buurlanden als Frankrijk en Engeland jaloers. De Republiek treedt echter niet eensgezind op tegen deze buitenlandse vijanden, want

er is een politieke strijd gaande tussen de staatsgezinden (Johan de Witt en de zijnen) en de prinsgezinden (aanhangers van Willem III). Raadpensionaris De Witt probeert de gehele Staten-Generaal aan zijn zijde te krijgen en wordt hierbij geholpen door zijn broer Cornelis. Samen met Michiel de Ruyter overleggen ze over de beste tactiek om de Engelsen op zee te verslaan.

Volgens de filmmakers is De Ruyter een echte familieman die liever bij zijn vrouw en kinderen blijft dan op zee vaart. Toch besluit De Ruyter steeds uit te varen om zijn land te dienen. Zo voert hij het bevel tijdens de Tweedaagse Zeeslag – een slag die ze verliezen, doordat Tromp op eigen houtje besluit de linie te

verlaten en vluchtende Engelse schepen te achtervolgen. De populariteit van De Ruyter daalt hierdoor zo erg dat zijn huis door het gepeupel wordt belegerd. Na de Tocht naar Chatham (juni 1667), waarbij volgens de filmmakers De Ruyter in eigen persoon de Theems opvaart naar de Engelse marinebasis om daar schepen tot zinken te brengen en erin slaagt het belangrijkste Engelse schip te enteren, wint hij het vertrouwen van het volk weer terug. Willem III is ondertussen juist bezig zijn macht te vergroten door de banden met Engeland aan te halen. Hij gaat bijvoorbeeld op gesprek bij zijn oom Karel II, de koning van Engeland, en later trouwt hij met Maria Stuart. Alles dreigt mis te

¹ www.michielde-ruyterdefilm.nl/pers.

MICHEL DE RUYTER

(2015, 151 minuten)

Regisseur: Roel Reiné

Met: Frank Lammers als Michiel de Ruyter, Barry Atsma als Johan de Witt, Roeland Fernhout als Cornelis de Witt, Sanne Langelaar als Anna de Ruyter e.a.

lopen als de Republiek in 1672 aan alle kanten wordt aangevalen door Engeland, Frankrijk, Keulen en Münster. De Ruyter weet door strategisch te werk te gaan de Engelsen op zee te verslaan. Willem III gaat aan de slag als bevelhebber van het landleger. De Republiek houdt stand, maar de aanval wordt de gebroeders De Witt kwalijk genomen. Cornelis wordt beschuldigd van landverraad, gemarteld en berecht. Als Johan hem op komt halen, worden ze door het volk naar buiten gesleurd en gelyncht. De Ruyter wordt hierna nogmaals op expeditie gestuurd richting het Middellandse Zeegebied. De vloot is echter te klein en de kans op een overwinning gering. Een kanonskogel afgevuurd vanaf een Frans schip raakt zijn onderbeen en De Ruyter sterft aan de gevolgen daarvan. Hij krijgt een grootse begrafenis in Amsterdam.

INSPIRATIE

De film heeft acht miljoen euro gekost. Dit bedrag stelt naar Hollywoodbegrippen weinig voor, maar voor een Nederlandse film is het een enorm budget. De zeeslagen konden hierdoor groots aangepakt worden. Ze werden gefilmd op het IJsselmeer met vier schepen. Een Brits team voegde later met de computer de andere schepen en de special effects toe. Dit alles is geïnspireerd door schilderijen van zeeslagen in het Rijksmuseum. Ook voor de rest van de decors, bijvoorbeeld bij het in beeld brengen van de Staten-Generaal, heeft de regisseur goed gekeken naar zeventiende-eeuwse schilderijen. Het dienstmeisje van De Ruyter wordt zelfs enkele seconden in beeld gebracht als *Het Melkmeisje* van Vermeer en de opletten de kijker ziet

Rembrandt wandelen met een schilderij onder zijn arm. De film moet een breed publiek bereiken en daarom zijn er twee versies in de bioscoop te zien. Een 12+- en een 16+-versie. Beide films zijn even lang, maar in de versie die geschikt is voor jongere kinderen zijn een paar shots vervangen door andere beelden. Bij de 12+-film wordt de scène waarin Cornelis de Witt wordt gemarteld om hem een bekentenis af te dwingen wel getoond, maar je hoort zijn botten niet kraken. Ook bij de lynchpartij van de gebroeders De Witt is een te heftig beeld vervangen. En jongere kinderen krijgen ook niet te zien dat het been van Michiel de Ruyter eraf is geschoten.

HISTORISCH CORRECT?

Ruim twintig jaar geschiedenis komt in sneltreinvaart voorbij. Steeds wordt getoond welke strategie De Ruyter inzet en of dat tot succes leidt. Zijn persoonlijke overwegingen komen echter niet aan de orde. Alle personages worden gedurende de film niet ouder, ze hebben geen gelaagd karakter en maken geen ontwikkeling door. De film draait zuiver om de binnenlandse en buitenlandse politiek van de Republiek met de nadruk op de rol die De Ruyter daarbij speelde. Het verhaal van De Ruyter is natuurlijk geromantiseerd. Zo gaat hij bijvoorbeeld snel op weg naar Den Haag als hij hoort dat de gebroeders De Witt in gevaar zijn. Daar aangekomen ziet hij hoe een woedende menigte zich op hen heeft gestort. Als hij inziet dat hij niets kan doen, keert hij emotioneel huiswaarts. Echter, in werkelijkheid was De Ruyter hier niet bij. En Johan en Cornelis de Witt waren al dood toen zij gelyncht werden, maar in de film leven zij op dat moment

nog. Ook verliep de Tocht naar Chatham niet zoals de film het in beeld brengt. Tot slot zijn de dialogen en de omgangsvormen van de personages hedendaags. Zo loopt De Ruyter kwaad weg na een gesprek met Johan de Witt, wordt er gesproken over achterkamertjespolitiek en om aan te geven dat alles mogelijk is, roept Johan de Witt uit: 'Kom op man, dit is de zeventiende' ►

eeuw!’ Toch kan de film prima als beeldmateriaal dienen als – bij tijdvak 5 en 6 – behandeld wordt hoe de Republiek bestuurd werd en hoe het buitenlandse beleid eruitzag. De film is te lang om tijdens de les te bekijken, maar verschillende scènes zijn de moeite waard. Met leerlingen kan vervolgens ingegaan worden op structuurbegrippen als chronologie en betrouwbaarheid. Er is een discussie mogelijk over de mening van actievoerders die vinden dat de film geschiedvervalsing is, omdat de slavenhandel niet getoond wordt. Ook kan er een koppeling gemaakt worden naar kunstgeschiedenis door in te gaan op de verschillende schilderijen die in de film verwerkt zijn. Eerder noemde ik al *Het Melkmeisje*, maar bijvoorbeeld ook het schilderij van de zwaan die haar eieren beschermt (van Jan Asselijn) is te zien. Op deze manier kan ingegaan worden op de cultuur van de Gouden Eeuw. Al met al is *Michiel de Ruyter* niet helemaal historisch correct, maar als je er de juiste vragen bij stelt, zeker bruikbaar voor het onderwijs. ■

BRUIKBARE SCÈNES

- In een van de scènes houdt Johan de Witt in de Staten-Generaal een toespraak als raadpensionaris, hij roept daar op tot eenheid. De verschillen tussen de prinsgezinden en de staatsgezinden komen in dit fragment naar voren.
- Er zijn verschillende scènes waarin men spreekt over de beste tactiek om een zeeslag van de Engelsen te winnen. Zo zien we dat men gebruik ging maken van seinvlaggen, bijvoorbeeld om door te geven of er wel of niet in linie gevaren moest worden. Tevens worden de zeeslagen, na wat close-ups, steeds vanuit vogelperspectief in beeld gebracht. Hierdoor wordt de gekozen strategie aanschouwelijk gemaakt.
- De rivaliteit tussen Michiel de Ruyter en Cornelis Tromp is zichtbaar in diverse scènes. De eigengereidheid van Tromp en het feit dat hij De Ruyter niet als capabele meerdere beschouwde, zien we als De Ruyter beveelt dat alle schepen in linie moeten blijven varen. Tromp besluit dit bevel te negeren, met alle gevolgen van dien.
- Het verhaal van het Rampjaar wordt aan het einde van de film verteld. De slagen op zee tegen de Engelsen en het binnentrekken van de Franse legers van Lodewijk XIV zijn in beeld gebracht. Cornelis de Witt wordt gemarteld en terechtgesteld. Wanneer zijn broer Johan hem op komt halen, worden ze door een woedende menigte naar buiten gesleurd en gelyncht. Dit laatste is waarschijnlijk wat te heftig om met de klas te bekijken, hoewel het is goedgekeurd voor kinderen ouder dan twaalf jaar.
- Het huwelijk van Willem III en Maria Stuart laat zien dat huwelijken om strategische redenen gesloten werden.

